

IZVJEŠTAJ O REALIZACIJI PROGRAMA STRUČNOG OSPOSOBLJAVANJA LICA SA STEČENIM VISOKIM OBRAZOVANJEM ZA 2020/2021. GODINU

I UVOD

U skladu sa odredbama Zakona o stručnom osposobljavanju lica sa stečenim visokim obrazovanjem („Službeni list Crne Gore“, broj 38/12) i Pravilnikom o načinu objavljivanja javnog poziva, postupku i kriterijumima za stručno osposobljavanje („Službeni list Crne Gore“, broj 46/12), realizuje se Program stručnog osposobljavanja lica sa stečenim visokim obrazovanjem za devetu generaciju korisnika.

S obzirom na pozitivne efekte koje je Program imao tokom prethodnih godina nastavljeno je sa realizacijom istog za 2020/2021. godinu. Istraživanja su pokazala da Program doprinosi realizaciji ključnog cilja koji se tiče podrške mladim visokoškolicima pri prelasku iz svijeta obrazovanja u svijet rada i povećanju zapošljivosti mladih.

Shodno Zakonu, Program omogućava licima sa stečenim visokim obrazovanjem, bez radnog iskustva koja se nalaze na evidenciji Zavoda za zapošljavanje, da tokom devetomjesečnog stručnog osposobljavanja kod izabranog poslodavca steknu znanja, vještine i kompetencije za samostalno obavljanje posla i polaganje odgovarajućeg stručnog ispita.

Pored toga što Program omogućava visokoškolicima da steknu odgovarajuće radno iskustvo, poslodavcima u javnom i privatnom sektoru daje šansu da prepoznaju potrebe za određenim kadrom, koji odgovara njihovoj specifičnoj djelatnosti, i radno ga angažuju po isteku stručnog osposobljavanja.

Devetomjesečno stručno osposobljavanje, tokom kojeg korisnici imaju naknadu u neto iznosu od 50% prosječne neto zarade u Crnoj Gori u prethodnoj godini, jeste svojevrsna podrška obrazovanju mladih, odnosno podsticaj da kroz dokazivanje u radnom okruženju lakše dođu do zaposlenja i istovremeno motiviše poslodavce za otvaranjem novih radnih mjesta.

Nakon devet godina sprovođenja Programa, ukupan broj korisnika 42.524 lica je dobilo priliku da se stručno osposobljava. Za učešće u Program 2020/2021. godine, poslodavci su iskazali izuzetno veliko interesovanje, što je rezultiralo oglašavanjem 11.330 slobodnih mjesta za stručno osposobljavanje, dok je ukupan broj lica sa stečenim visokim obrazovanjem koji se prijavio za učešće u Programu 3.460.

S obzirom na to da 293 lica, nakon prvog kruga povezivanja poslodavaca i korisnika, nije dobilo poslodavca, a imajući u vidu da je ostao veliki broj oglašanih slobodnih mjesta, organizovan je i drugi krug prijavljivanja potencijalnih korisnika Programa. Nakon sprovođenja drugog kruga još 96 korisnika su dobili poslodavca, odnosno ukupno 3258¹ korisnika je dobilo priliku da se stručno osposobljava u 2021. godini. Ukupan broj korisnika koji nisu dobili priliku da se stručno osposobljavaju u ovom ciklusu je 202, što iznosi 5,8 % od ukupnog broja prijavljenih korisnika.

¹ Broj korisnika koji će završiti stručno osposobljavanje je promjenljiv tokom godine iz razloga što neki korisnici i poslodavci ne zaključe ugovor, zaključe ga kasnije ili dođe do raskida ugovora.

U implementaciju Programa stručnog osposobljavanja, kao i prethodnih godina, uključeni su: Ministarstvo prosvjete, nauke, kulture i sporta, Ministarstvo javne uprave, digitalnog društva i medija, Zavod za zapošljavanje Crne Gore, Uprava za kadrove i ustanove visokog obrazovanja.

Radni tim, osim navedenih aktivnosti na realizaciji samog Programa priprema informacije o odnosu ponude i tražnje za visokoškolicima na tržištu rada, organizuje anketiranje poslodavaca i korisnika Programa, te shodno nalazima ankete priprema informaciju o sprovedenoj anketi. U toku trajanja prijave Programa stručnog osposobljavanja, od strane administratora na pomenutom Portalu je odgovoreno na više od 1.000 prijava ovim putem, i u realnom vremenu riješene eventualne nedoumice ili problematika istih.

II REALIZACIJA PROGRAMA

U skladu sa Zakonom i podzakonskim aktima Program se realizuje kroz 6 faza, i to:

- 1) prijava poslodavaca,
- 2) prijava korisnika,
- 3) povezivanje korisnika i poslodavaca,
- 4) upućivanje korisnika kod poslodavaca,
- 5) potpisivanje ugovora, i
- 6) početak stručnog osposobljavanja.

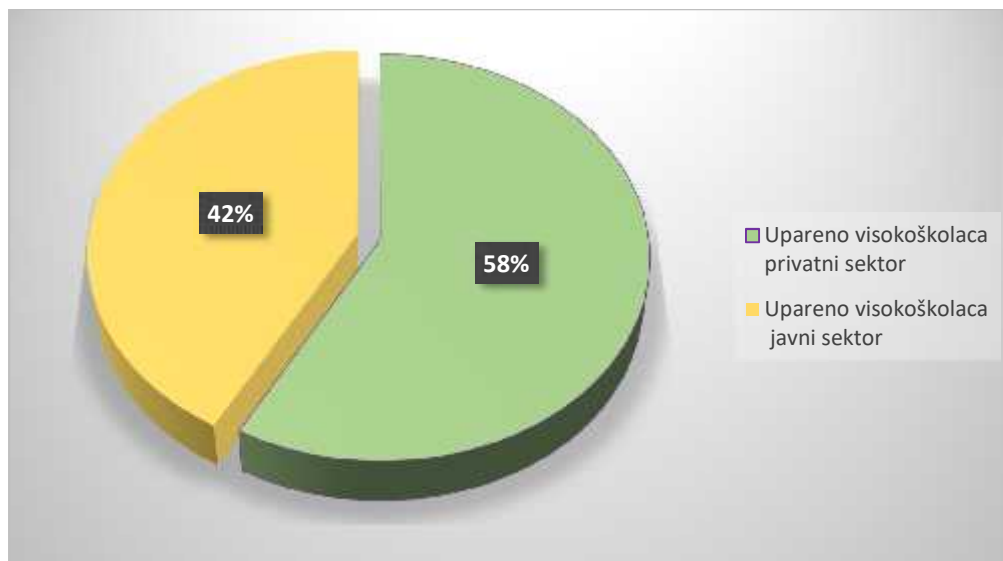
2.1 Prijava poslodavaca

Program stručnog osposobljavanja lica sa stečenim visokim obrazovanjem počeo je 10. septembra 2020. godine, objavljivanjem Javnog poziva poslodavcima za učešće u Programu od strane Uprave za kadrove za poslodavce iz javnog sektora, i Zavoda za zapošljavanje Crne Gore za poslodavce iz privatnog sektora. Javni poziv je objavljen u dnevnom listu »Pobjeda«, kao i na web stranicama Vlade Crne Gore, portala e-uprave, Uprave za kadrove i Zavoda za zapošljavanje.

Kao i prethodnih godine i ove godine akcenat je stavljen na poslodavce iz privatnog sektora, uz nastojanje da se obezbijedi što veći broj poslodavaca upravo iz ovog sektora. Pravo učešća u Programu imali su državni organi - institucije nadležne za poslove obrazovanja, zdravstva, policije, vojske i kulture, privredna društva u većinskom državnom vlasništvu kao i javne službe čiji je osnivač opština.

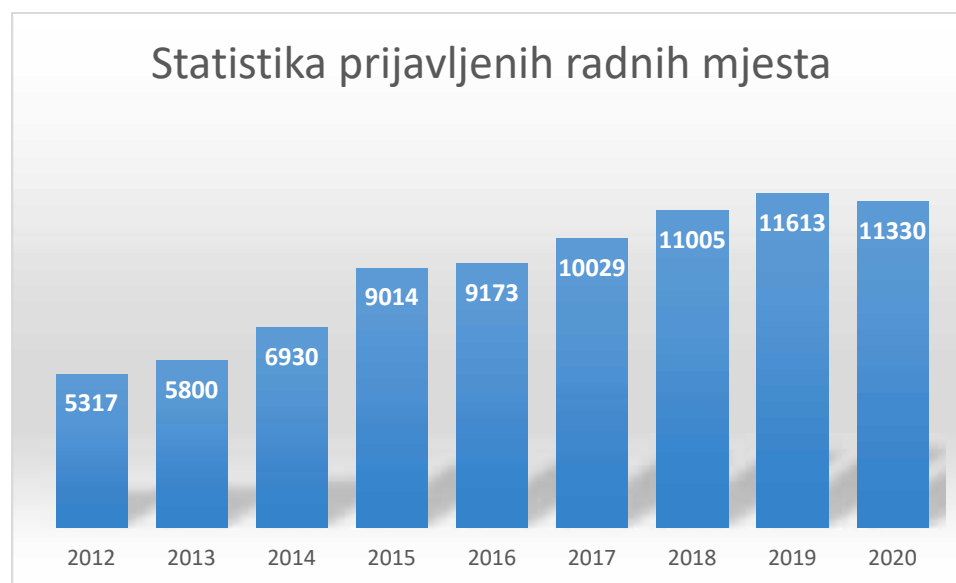
U skladu sa odredbama Pravilnika prijava poslodavaca je trajala od 15. septembra do 15. oktobra 2020. godine.

Poslodavci su oglasili potrebu za ukupno 11.330 mjesta za stručno osposobljavanje, od čega je javni sektor oglasio 3.868 slobodnih mjesta, a privatni sektor 7.462 slobodnih mjesta. Ukupan broj uparenih radnih mjesta, u privatnom sektoru iznosi 1.893, dok je u javnom sektoru 1.365 (prikazano na slici 1). Broj neuparenih mjesta u privatnom sektoru iznosi 5.569, dok u javnom sektoru je 2.503.

Slika 1. Prikaz uparenih korisnika privatni i javni sektor

Slika 2. prikazuje broj prijavljenih radnih mjesta od početka realizacije Programa stručnog osposobljavanja.

Slika 2. Statistika prijavljenih radnih mjesta kroz godine

2.2 Prijava korisnika

Dana 19. oktobra 2020. godine, putem portala e-uprave, počelo je elektronsko prijavljivanje potencijalnih korisnika Programa. Prijavljivanje potencijalnih korisnika Programa je završeno 19. novembra 2020. godine, sa mogućnošću izmjene preferenci od strane već prijavljenih potencijalnih korisnika zaključno sa 23. novembrom 2020. godine.

U okviru Programa 2020/2021. interesovanje za stručno osposobljavanje je iskazalo 3.460 visokoškolaca koji su uspješno prošli korake neophodne za učešće u programu.

Kako bi bile izbjegnute zloupotrebe bilo koje vrste, informacijski program je kreiran tako da se nakon prijave korisnika, koji je unosio ime i prezime, JMBG, naziv ustanove na kojoj je stekao visoko obrazovanje i prosječnu ocjenu, navedeni podaci, povezuju sa bazom podataka ustanove visokog obrazovanja u Crnoj Gori na kojoj je prijavljen visokoškolac stekao kvalifikaciju.

Drugi korak u prijavljivanju korisnika podrazumijevao je provjeru statusa na Zavodu za zapošljavanje Crne Gore, odnosno da li je potencijalni korisnik Programa na evidenciji Zavoda kao lice bez radnog iskustva u okviru kvalifikacije sa kojom se prijavljuje.

Nakon 23. novembra 2020. godine, kada je istekao rok za odabir preferenci od strane korisnika, informacijski sistem Programa je pokrenuo algoritam koji je automatski formirao elektronsku rang listu povezanih korisnika i poslodavaca na osnovu:

- 1) prosječne ocjene korisnika i
- 2) izabranih preferenci svakog korisnika.

U ovogodišnjem Programu stručnog osposobljavanja je učestvovalo 907 korisnika koji posjeduju rješenje o priznavanju inostrane obrazovne isprave od čega je njih 844 dobilo priliku da se stručno osposobi. Od ukupno prijavljenih korisnika njih 26% je visoko obrazovanje završilo u inostranstvu od čega je većina iz Republike Srbije i Bosne i Hercegovine.

Najstariji i najmlađi korisnici koji su ove godine učestvovali u Programu:

1. Najstariji korisnik je rođen 04.01.1960. godine
2. Najmlađi korisnik je rođen 11.11.1999. godine

Slika 3. Prikazuje statistiku prijavljenih visokoškolaca kroz godine.

Slika 3. Statistika prijavljenih visokoškolaca po godinama

2.3 Povezivanje korisnika i poslodavaca

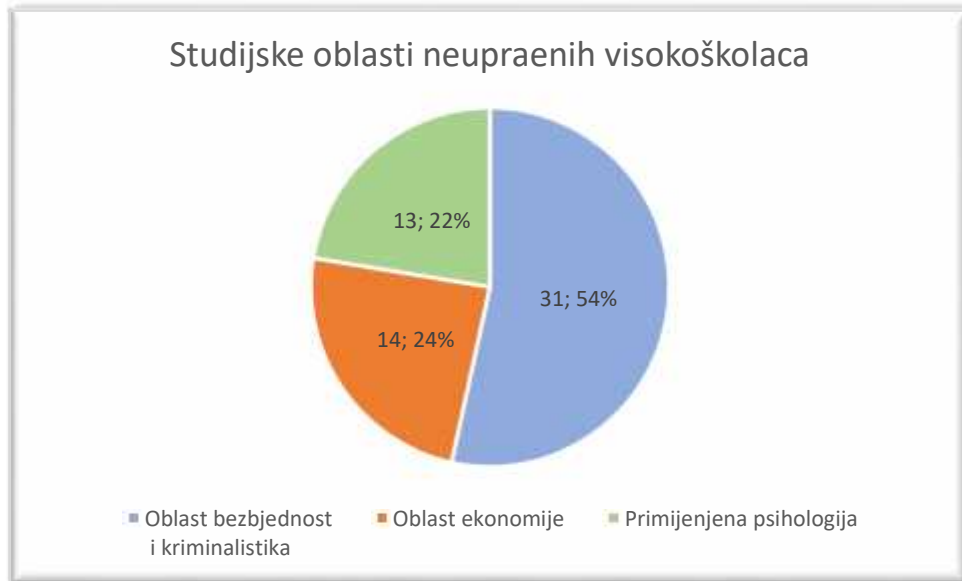
Nakon elektronski sprovedenog povezivanja poslodavaca i korisnika u prvom krugu, ukupno 3.162 lica je dobilo poslodavca, odnosno mogućnost da se stručno osposobljava.

Lista povezanih poslodavaca i korisnika na Portalu e-uprave je objavljena 24. novembra 2020. godine. Ista sadrži i informaciju o prosječnoj ocjeni kandidata, koja predstavlja ključni kriterijum za povezivanje sa preferiranim poslodavcem, a sve u cilju obezbjeđenja maksimalne transparentnosti cjelokupnog procesa.

S obzirom da je nakon prvog kruga ostalo 8.165 neuparenih radnih mjesta, visokoškolci kojima u prvom krugu povezivanja poslodavaca i korisnika nije dodijeljen poslodavac imali su priliku da u drugom krugu izaberu nekog od preostalih poslodavaca kod kojih bi mogli da obave devetomjesečno stručno osposobljavanje. S tim u vezi, poziv visokoškolcima za drugi krug prijavljivanja za stručno osposobljavanje objavljen je 25. novembra 2020. godine na portalu e-uprave, kao i na web portalima Vlade Crne Gore, Uprave za kadrove i Zavoda za zapošljavanje Crne Gore.

Poziv se isključivo odnosio na visokoškolce koji su se prijavili u predviđenom roku za prijavljivanje korisnika, ali u prvom krugu Programa nijesu dobili željenog poslodavca. Druga faza prijavljivanja za preostalih 293 korisnika, trajala je od 26. do 29. novembra 2020. godine i realizovala se putem Portala elektronske uprave. Ukupno 96 korisnika je dobilo poslodavca, dok njih 202 nije dobilo šansu da se stručno osposobi, što je rezultiralo ostatkom od 8.072 radnih mjesta.

Slika 4. prikazuje studijske oblasti sa najvećim brojem neuparenih visokoškolaca.

Slika 4. Studijske oblasti sa najviše neuparenih visokoškolaca

Iz tabele u nastavku uočavamo da je evidentno da su poslodavci najviše tražili kvalifikacije iz oblasti, ekonomija, prava, elektronika, telekomunikacije i računari, turizma, engleskog jezika i književnosti, građevina, arhitektura i menadžment.

Studijski program	Traženo
Pravo	897
Ekonomija	850
Računovodstvo, finansije i bankarstvo	332
Elektronika, telekomunikacija i računari	317
Građevina	290
Turizam	281
Engleski jezik i književnost	269
Arhitektura	252
Marketing	216

Poslodavci su ove godine tražili najmanje studijskih programa koji su prikazani u tabeli u nastavku:

Studijski program	Traženo
Ekonomski informacioni sistemi	5
Geologija	5
Gitara	5
Harmonika	5
Lučko-transportni menadžment	5
Menadžment civilne zaštite i zaštite životne sredine	5
Specijalni pedagog	5
Strukovne tehničke studije - Obrada metala	5
Strukovne tehničke studije - Tehnologija drveta	5
Strukovni medicinski radiolog	5
Studije moderne i savremene umjetnosti	5
Vajarstvo	5
Vokalno-instrumentalni	5
Andragogija	4
Biotehnika	4
Dramaturgija	4
Etnologija	4
Fizička kultura i zdravi stilovi života	4
Inženjerski menadžment	4
Kineski jezik	4
Klinička medicina	4
Lučki menadžment	4
Mehanička prerada drveta	4
Nauke o zdravlju	4
Porezi carine	4
Pravo evropske unije	4

Scenografija	4
Strukovne tehničke studije - Zaštita od požara	4
Dizajn tekstila i odjeće	3
Filmska i TV režija	3
Internacionalni menadžment u hotelijerstvu	3
Jezik i književnost	3
Klasično bankarstvo	3
Metalurgija i materijali	3
Poslovni italijanski	3
Violina	3
Biohemija	2
Film i mediji	2
Islamske nauke	2
Međunarodno poslovanje	2
Melioracija	2
Modni dizajn	2
Arapski jezik	1
Filologija	1
Krivičnopravni	1
Molekularna biologija	1
Muzikolog	1

Takođe, uočeno je da za određene studijske programe, potražnja radnih mjesta je veća od prijavljenog broja studenata sa istim studijskim programom, što možemo primijetiti iz naredne tabele.

Studijski program	Traženo	Prijavljeno visokoškolaca
Računovodstvo, finansije i bankarstvo	332	53
Elektronika, telekomunikacije i računari	317	36
Marketing	216	4
Farmacija	160	21

Informacije koje se dobijaju kroz Program su dobar input u koncipiranju upisne politike na institucionalnom i državnom nivou.

2.4 Upućivanje korisnika kod poslodavaca

Na osnovu objavljenih rang lista Uprava za kadrove će uputiti korisnike kod poslodavaca iz javnog sektora, a Zavod za zapošljavanje Crne Gore kod poslodavaca iz privatnog sektora. Svi poslodavci i korisnici će biti blagovremeno obaviješteni o rezultatima javnih poziva putem e-maila, kao i putem portala e-uprave.

2.5 Potpisivanje ugovora

Nakon upućivanja korisnika kod izabranog poslodavca, poslodavac i korisnik sklapaju Ugovor, pri čemu jedan primjerak Ugovora dostavljaju Upravi za kadrove i Zavodu za zapošljavanje.

2.6 Početak stručnog osposobljavanja

Visokoškolci koji su dobili priliku da se stručno osposobljavaju, po pravilu, počeli su sa stručnim osposobljavanjem kod izabranog poslodavca 15. januara 2021. godine, do kada su bili u obavezi da zaključe Ugovor sa poslodavcem.

Poslodavci su dužni da korisnicima omoguće stručno osposobljavanje, u skladu sa Programom stručnog osposobljavanja lica sa stečenim visokim obrazovanjem i posebnim aktom o programu osposobljavanja korisnika. Stručni tim zadužen za realizaciju Programa, u saradnji sa nadležnim državnim organima, vršiće kontrolu sprovođenja stručnog osposobljavanja.

III PROBLEMI TOKOM REALIZACIJE PROGRAMA

Problemi koji su evidentirani tokom realizacije Programa stručnog osposobljavanja lica sa stečenim visokim obrazovanjem odnose se na:

- Neprijavlivanje diplomiranih studenata Zavodu za zapošljavanje;
- Insistiranje poslodavaca da oni izvrše izbor korisnika, ne poštujući činjenicu da se izbor korisnika sprovodi na osnovu prosječne ocjene potencijalnog korisnika stečene završetkom osnovnih studija;
- Nedovoljna informisanost poslodavaca o nazivima pojedinih studijskih programa;
- Nepoštovanje vremenskih rokova od strane poslodavaca i korisnika za prijavljivanje za učešće u Programu;
- Visoka regionalna disproporcija između ponude i tražnje.

Bitno je napomenuti da u toku trajanja prijava Programa stručnog osposobljavanja, od strane administratora na pomenutom Portalu je odgovoreno na više od 1.500 prijava ovim putem, i u realnom vremenu riješene eventualne nedoumice ili problematika istih.

IV PRIMJERI DOBRE PRAKSE

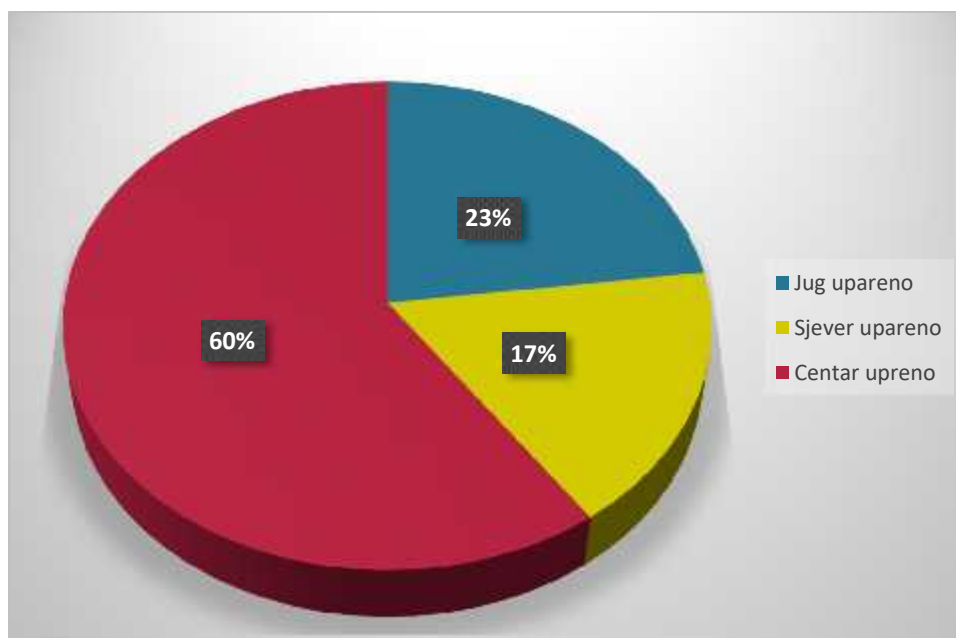
Svršeni visokoškolci i mladi koji tek ulaze na tržište rada predstavljaju poseban izazov i priliku za poslodavce. U periodu prijave visokoškolaca veliki broj poslodavaca je kroz medijsku kampanju osnaživao iste da odaberu njih kao poslodavca kod kojeg će odraditi stručno osposobljavanje. Takođe jedan vid oglašavanja prijavljenih mjesta putem programa, poslodavci su vršili putem internet platformi koje pružaju mogućnost pregleda oglasa za slobodna radna mjesta. Pored ovoga još jedan od kanala promovisanja je i putem sve prisutnijih društvenih mreža kako Facebook-a tako i Instagrama.

S obzirom da poslodavci, kroz mentorski program koji pružaju, obezbijedju zaposlenim da budu aktivno uključeni u poslovne procese poslodavca, jedan broj korisnika dobija mogućnost produženja radnog angažmana i nakon predviđenih devet mjeseci.

Jedan od primjera dobre prakse, kada je riječ o privatnom sektoru je upravo bankarski, gdje je od ukupnog broja zaposlenih u jednoj banci upravo 10% došlo putem Program stručnog osposobljavanja.

**PRILOZI SA PODACIMA O PONUDI/TRAŽNJI DOBIJENI NA OSNOVU
PROGRAMA**

REGIONALNA STRUKTURA UPARENIH RADNIH MJESTA

TRAŽNJA ZA RADNIM MJESTIMA PO OPŠTINAMA

Opština	Traženo	Ostalo upražnjeno mjesta
Podgorica	5123	3582
Nikšić	1011	734
Bar	760	524
H.Novi	652	526
Berane	440	302
Budva	421	329
Kotor	400	317
B.Polje	394	258
Tivat	374	290
Ulcinj	360	232
Rožaje	258	141
Pljevlja	228	169
Cetinje	216	163
Danilovgrad	157	119
Plav	112	73
Tuzi	94	55

Kolašin	82	64
Žabljak	64	50
Mojkovac	57	44
Andrijevica	39	32
Gusinje	33	21
Petnjica	27	22
Šavnik	18	16
Plužine	10	9
UKUPNO	11.330	8.072

POVEZANI VISOKOŠKOLCI PO OPŠTINAMA

Opština	Broj uparenih visokoškolaca
Andrijevica	7
B.Polje	136
Bar	236
Berane	138
Budva	92
Cetinje	53
Danilovgrad	38
Gusinje	12
H.Novi	126
Kolasin	18
Kotor	83
Mojkovac	13
Nikšić	277
Petnjica	5
Plav	39
Plužine	1
Pljevlja	59
Podgorica	1541
Rožaje	117
Šavnik	2
Tivat	84
Tuzi	39
Ulcinj	128
Žabljak	14
UKUPNO	3.258

**TRAŽENO RADNIH MJESTA/BROJ PRIJAVLJENIH VISOKOŠKOLACA PO
STUDIJSKIM OBLASTIMA**

Studijska oblast	Traženo radnih mjesta	Prijavljeno visokoškolaca
OBLAST EKONOMIJE	2014	668
OBLAST PRAVO	1093	384
OBLAST IT	831	200
OBLAST TURIZAM I HOTELIJERSTVO	811	161
OBLAST ENGLESKI JEZIK	336	105
OBLAST GRAĐEVINA	332	76
Arhitektura	252	65
OBLAST NOVINARSTVO	227	28
Učiteljski studij	212	59
OBLAST DIPLOMATIJE, POLITIKOLOGIJE I MEĐUNARODNIH ODNOSA	200	84
Grafički dizajn	194	29
OBLAST ENERGETIKA	177	63
Farmacija	160	21
OBLAST MAŠINSTVO	149	27
Psihologija	147	54
Predškolsko obrazovanje	144	49
OBLAST JEZIK I KNJIŽEVNOST	140	41
OBLAST SOCIJALNI RAD	120	38
OBLAST EKONOMIJE	2014	668

**BROJ UPARENIH/NEUPARENIH RADNIH MJESTA U PRIVATNOM/JAVNOM
SEKTORU**

Broj uparenih radnih mjesta javna uprava:
1365
Broj neuparenih radnih mjesta javna uprava:
2503
Broj uparenih radnih mjesta privatan sektor:
1893
Broj neuparenih radnih mjesta privatan sektor:
5569